

Basic Design Education through Abstract Art

Serkan PALABIYIK¹ & Derya DEMİRCAN²

Keywords

Basic design, Basic design education, Abstract art.

Article History

Received
17 Nov, 2020
Accepted
6 Dec, 2020

Abstract

Within the scope of this study, the teaching-learning model based on learning through art is structured through Abstract Painting and experienced with the design studio built on the works of Piet Mondrian, one of the leading figures of abstract art. Thus, it is aimed to gain new perspectives on Basic Design education. With the experimental study carried out in this context, the students discussed and reinterpreted the determined artworks in terms of the use of design elements (line, shape, form) and design principles (hierarchy, rhythm, balance) in a unique three-dimensional form. It has been seen that they give a new meaning. In general, the results obtained from this study showed that the teaching-learning model based on learning through abstract painting has an effective potential in Basic Design education.

Soyut Sanat Üzerinden Temel Tasarım Eğitimi

Anahtar Kelimeler

Temel tasarım, Temel tasarım eğitimi, Soyut sanat.

Makale Geçmişi

Alınan Tarih
17 Nov, 2020
Kabul Tarihi
6 Dec, 2020

Özet

Bu çalışma kapsamında sanat aracılığıyla öğrenmeye dayalı öğretme-öğrenme modeli, Soyut Resim üzerinden yapılandırılmış ve soyut sanatın öncü figürlerinden Piet Mondrian'ın eserleri üzerine kurgulanan tasarım stüdyosu ile deneyimlenerek Temel Tasarım eğitimine yeni bakış açıları kazandırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda yapılan deneysel çalışma ile öğrencilerin belirlenen sanat eserlerini gerek tasarım elemanlarının (çizgi, şekil, form, vb.) gerek tasarım prensipleri (hiyerarşi, ritim, denge, vb.) kullanımları yönüyle ele aldıkları ve tekrar yorumlayarak daha önce görülmemiş üç boyutlu bir formda yeni bir anlam kazandırdıkları görülmüştür. Genel olarak bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, soyut resim sanatı aracılığıyla öğrenmeye dayalı öğretme-öğrenme modelinin, Temel Tasarım eğitiminde etkili bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir.

1. Giriş

Mimarlık eğitiminde aşamalı olarak bilgi-beceri kazanımlarının sağlanması ve geliştirilmesi öngörülür. Dolayısıyla, bu süreçten geçen öğrencilerin bu temel kazanımlarla, hem mimari tasarım problemlerine yaklaşımlarında bir sistematik geliştirebilmeleri hem de diğer derslerin kazanımları ile bağlantılarını görebilmeleri amaçlanmaktadır. Bu noktada Temel Tasarım dersi, mimari tasarım eğitimine giriş özelliği taşıyan gerek kuram gerek uygulama noktasında öğrenciye temel öğretileri kazandırmayı amaçlayan bir disiplin olarak önem taşımaktadır (Seylan, 2019: 14).

¹ Corresponding Author. ORCID: 0000-0002-7949-7130. Dr. Öğr. Üyesi, Balıkesir Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, serkan@balikesir.edu.tr

² ORCID: 0000-0001-8166-6725. Arş. Gör., Balıkesir Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü, derya.demircan@balikesir.edu.tr

Dersin temel amacı, öğrenciyi problem ile karşı karşıya getirerek, çözüm yollarında analitik çözümlene, yaratıcı sorun çözüme özgün yöntemler geliştirme, problem çözüme kendi duyuşsal ve bilişsel süreçlerinin işleyiş biçimini kavramasını sağlamaktır.

Bu çalışmada denge, ritim, oran ve düzen gibi temel tasarım prensipleri, soyut sanatın öncülerinden Piet Mondrian'ın eserleri üzerinden kurgulanan bir modül ile ele alınmıştır. İki aşamalı olarak yapılandırılan bu modülde, Mondrian ile ilişki kurulması, öğrencilerin iki boyuttan üçüncü boyuta geçiş aşamasında algılarının gelişimi ve bunun diğer tasarım çalışmalarına etkileri açısından önemli bir deneysel çalışma olacağı düşünülmüştür. Öyle ki Mondrian'ın soyutlama çalışmalarında yatay ve düşeyde dik açılarla kesişen farklı kalınlıklardaki siyah çizgilerle oluşturduğu asimetrik dengeye sahip kurgunun, öğrencilerin çizgi ile yapacakları başlangıç çalışmalarına rehber niteliği taşıyacağı öngörülmüştür.

2. Kuramsal Çerçeve

Eğitim tanımı tarihsel süreç içerisinde değerlendirildiğinde; kişilere, dönemlere, ülkelere ve felsefelere göre farklılıklar gösterir. Eflatun eğitimi, insanı olgunlaştırmanın en iyi yolu olarak ifade ederken, Aristo; ahlaki davranışlar kazanma sanatı, Kant ise; insanın doğuştan sahip olduğu bütün gizli güçlerin (kabiliyetlerin) geliştirilmesi olarak tanımlar. (Ayas, 2013: 4)

Dewey eğitimi eylem ile ilişkilendirerek, yapmanın gözlem, bilgi edinme ve yapıcı bir hayal gücü kullanımını gerektirdiğini savunur. Ona göre bilgi ve fikir, öğrenenin kendisi için anlamlı ve önemli olan deneyimler çıkardığı durumlardan doğar. Bu durumlar, öğrencilerin materyalleri ustalıkla kullandığı sınıf gibi toplumsal ortamlarda ortaya çıkar ve böylece bilgilerini beraberce inşa eden, öğrenen topluluğu oluşur. (Dewey, 1922: 192)

Mimarlık eğitiminde öğrenmenin merkezinde ise; tasarım stüdyoları yer almaktadır ve öğrencinin bu ortamlarda yaparak öğrenme pedagojisi üzerinden bir tasarım problemini tam olarak anlaması ve bir çözüm bulması beklenir. Bu nedenle öğrenci gözlemlemeli, spekülasyon yapmalı, düşünmeli ve keşfetmelidir.

2.1. Mimari Tasarım Eğitimi

Birçok alanda farklı yönleri ile ele alınıp değerlendirilen tasarım, genel anlamda kısıtlar dâhilinde işleyen bir araştırma ve problem çözme sürecidir. Söz konusu sürecin hedefi, problem tanımında belirtilen ihtiyaçları karşılayan sürdürülebilir, yaratıcı çözümler bulmak ve sunmaktır (Giaccardi ve Fischer, 2008: 20). Bu noktada tasarım eğitimi bireylerin düşünmesini, tanımlamasını, ilişkilendirmesini, bilgilerini uygulamasını sağlamak için gereklidir (Beşgen, 2015: 424). Yaratıcı, yenilikçi, katılımcı ve eleştirel olmanın hedeflendiği tasarım eğitimi, ele alınan tasarım problemlerine çok yönlü bir bakış açısı ile yaklaşmayı destekleyen teorik bir alt yapıya da sahip olmalıdır.

Tasarım eğitimi mimarlık özelinde değerlendirildiğinde; mimari tasarım eğitimi beceri ve tekniklerin öğretilmesi yanında bir tasarım konusu veya tasarım problemine nasıl yaklaşıp düşünüldüğü ile de ilgilidir (Beşgen, 2015: 424). Bu bağlamda Schön (1987:2), insan algısı ve düşünce süreçlerine yönelik yapılandırmacı bir görüşe dayanarak tasarımı, tasarım durumu içinde yansıtıcı bir

konuşma olarak tanımlar. Bu görüşe göre problemler, bir mekânsal eylem dili (eskiz ve çizim) kullanarak harekete geçen tasarımcılar tarafından aktif olarak belirlenir veya çerçeveselenir. Bu eylem, daha önce hayal edilmemiş yeni nitelikleri ve ilişkileri ortaya çıkararak algılanan mevcut durumu iyileştirme noktasında tasarımcıya rehberlik eder.

Eğitim sürecinde mimari tasarım problemlerine eleştirel ve yaratıcı bir şekilde yaklaşarak alternatif çözümler bulabilmek için öğrencilerin merak etmeyi, gözlemlemeyi, hayal etmeyi, mevcut ipuçlarını değerlendirip araştırma yapmayı öğrenmeleri önemlidir.(Beşgen, 2015: 424). Tasarım eğitiminin bir yaratma, deneyimleme ve araştırma süreci olduğu düşünüldüğünde, bu süreci destekleyen ve yaratıcılığı ön plana çıkaran yöntemler daha da önem kazanmaktadır (Aşkın, 2018:3). İşte bu noktada yaratıcılığı teşvik ettiği düşünülen temel tasarım dersi mimarlık eğitiminde önemli bir rol oynamaktadır.

2.2. Temel Tasarım Eğitimi

Temel Tasarım eğitimi, öğrencilerin algı, izlenim, gözlem, araştırma, ilişkilendirme, icat, bilgi ve değerlendirme gibi düşünsel aşamalarını harekete geçiren ve bu aşamaları özgün formlara dönüştüren bir süreçtir (Aşkın, 2018:3).

Bir temel tasarım probleminin çözümünde yaratıcılık, fikir üretme, uygulama ve eleştiri gibi süreçler tartışılırken;

- hem iki boyutlu hem de üç boyutlu unsurlarla elde edilen; merkezi, çizgisel, ışımsal, kümeli ve gridal gibi bir mekânsal organizasyon sistemine dayanan soyutlamalar,
- çizgi, şekil, form, renk, desen, doku, olarak tanımlanan tasarım elemanları,
- hiyerarşi, örüntü, ritim, boşluk-mekan, oran-orantı, vurgu, hareket, uyum, kontrast, denge olarak tanımlanan tasarım prensipleri

bütüncül bir yaklaşımla ele alınır.

Bununla birlikte tasarım yapma noktasında tasarımcıların çevresindeki problemleri doğru bir şekilde tanımlaması, analiz etmesi ve olayların özünü anlaması oldukça önemlidir. Bu süreçte somut veriler biçimsel ve görülen gerçeğe ulaşmamızı sağlarken, soyutlama ele alınan probleme dair özsel bilgiye ulaşmamızı sağlar (Hançerlioğlu, 1993:147).

2.3. Mimarlıkta Temel Tasarım ve Soyutlama

İnsanoğlu varoluşundan bugüne kadar içgüdüsel veya kurgusal olarak soyutlama eylemini birçok amaçla gerçekleştirmiş ve bu amaçlardan hareketle soyutlama çok farklı şekillerde ifade edilmiştir. Soyutlama kavramı genel olarak, bir şeyin ayırt edici özelliklerinden birini düşünce yoluyla yalıtmaya ve o özelliği nesnenin öbür özelliklerinden bağımsız olarak ele almaya dayanan düşünsel işlem olarak tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2020).

Tasarlama eyleminde soyutlama faaliyeti ise; genel olarak anlam, işlev ve biçimin sürekli birbirlerine gönderme yapacak şekilde ilişkilendirilmesiyle oluşmaktadır. Bu süreçte bir biçim soyutlanırken o biçimin ifade ettiği anlam ve işlev de soyutlanmakta ve kavrama dâhil olmaya başlamaktadır (Müezzinoğlu vd., 2017:

412). Bu yönüyle mimarlıkta “Temel Tasarım” eğitimi, çeşitli soyut-somut problemleri bir tasarım problemi olarak ele almayı ve tasarımcıların bu problemlere özgün çözümler üretmesini desteklemeyi amaçlamaktadır (Beşgen,2015: 423).

Soyutlama, bilgilenme sürecinin en yetkin aşamasını gerçekleştiren soyut kavramlar elde etmek için yapılır. Soyut kavramlar elde edilmeden hiçbir olgu ve olaya ait özün ve gerçeğin bilgisine varılamaz. Soyutlama kavramına özel bir vurgunun yapıldığı temel tasarım eğitimi, düşünceleri doğrusal temsiller aracılığıyla ifade etmeye izin veren becerilerin geliştirilmesine ve bireylerde algısal farklılaşmanın meydana gelmesine yardımcı olurken, diğer disiplinlerle örtüşmeyi gerektirir. Bu noktada resim başta olmak üzere diğer sanat dalları, ortaklıklar kurmanın verimli araçları olarak ön plana çıkmaktadır.

Soyutlama özelinde tasarım tarihindeki en etkili örneklerin Soyut Sanat öncülüğünde üretilen çalışmalar olduğunu görmekteyiz. 20. yüzyılda Soyut Sanat ile sanattaki biçim ve içerik farklı bir boyuta taşınmış, soyutlama ve soyut eserler üretilerek, evrensel öğelerle yeni bir biçim anlayışı ortaya çıkarılmıştır. Temsilden vazgeçilen bu sanat anlayışında, yüzyıllardır süregelen doğa taklitçiliğinden uzaklaşmış ve yenedünya görüşüne uygun eserler ortaya konulmuştur. (Akyürek, 2017:209).

Bu çalışma kapsamında sanat aracılığıyla öğrenmeye dayalı öğretme-öğrenme modeli, Soyut Resim üzerinden yapılandırılmış ve soyut sanatın öncü figürlerinden Piet Mondrian’ın eserleri üzerine kurgulanan tasarım stüdyosu ile deneyimlenerek temel tasarım eğitimine yeni bakış açıları kazandırılması amaçlanmıştır. Çalışmanın devamında bu amaç doğrultusunda kurgulanan temel tasarım stüdyosu tanıtılacaktır.

3. Soyut Resim - Temel Tasarım Etkileşim Atölyesi

20. yüzyılın en önemli sanat akımlarından biri olan Soyut Resim, tek bir akım olarak değil, birçok sanat akımı içinde değişime uğrayarak var olmuştur. Sembolizm, Art Nouveau, Ekspresyonizm, Fovizm, Kubizm, Pürizm Fütürizm, De Stijl, Dadaizm, Sürrealizm vb. akımlar soyut sanat olarak ele alınır. Soyut Resim nesneye ve figüre bağlı olmayıp, doğada var olan gerçek nesnelere betimlemek yerine, fiziksel gerçeklikten öteye geçip iç gerçekliği yansıtmaya çalışılır (britannica.com, 2020).

Hollandalı ressam Piet Modrian’ın De Stijl kuramı onu, Avrupa’ da Soyut Sanatın öncülerinden yapmıştır. Mondrian’ın çalışmalarında denge söz konusudur. Sanatçı bunu yaparken de resim yüzeyini yatay ve dikeylere bölmektedir. Dikey ve yataylar temel yönler olmakla beraber, dikeyler; nesnel, evrensel ve erkeksi olanı, yataylar; öznel, maddesel ve dişi olanı temsil etmektedir. Salt gerçeklik için doğadaki temel biçim ve üç ana renk (mavi, sarı, kırmızı) ile renk sayılmayan siyah, beyaz, gri renklerini ele almaktadır (designishistory.com, 2020).

Mondrian’ın resimlerinde yaptığı biçimsel soyutlama çalışmaları, biçimsel kavramlar olarak kabul edilerek daha sonra mekâna dönüşmüş, mekânın biçim öğeleri de bu kavramların bir amaç doğrultusunda somutlaştırılmasıyla şekillenmiştir.

3.1. Atölye Süreci

Disiplinler arası bilgilenmenin ve farklı yaklaşımlar geliştirmenin özendirildiği bu çalışmada, tasarım ve mimarlık eğitiminin beslendiği temel alanlardan biri olan sanat, resim dalı ile çalışmaya konu olmuştur. Geometrik soyut anlayışa göre sanat, evrenin değişmez yasalarının bir tür yansımasıdır. Bu yasalar, Mondrian'ın tuvaline çeşitli boyutlardaki dikdörtgenlerin oluşturduğu asimetrik bir ağ olarak yansımaktadır. Bu çalışmada, Mondrian'ın eserlerinde kurguladığı dikdörtgenlerin asimetrik dengesi üzerinden;

- denge, oran, düzen gibi temel tasarım prensiplerinin öğrencilere aktarılması,
- iki boyuttan üçüncü boyuta geçiş aşamasında öğrencilerin algı düzeylerinin artırılması,
- öğrencilerin iki boyut-üç boyut çalışmalarında tasarımın sürekliliğini algılamaları

hedeflenmiştir.

Buradan hareketle tasarımcı düşüncenin temel yapısının oluşmaya başladığı temel tasarım stüdyosu, biçimsel kavramlarına indirgenmiş soyut bir resmin tekrar yorumlanarak üç boyutlu bir nesneye dönüştüğü deneysel bir çalışma ortamı üzerine yapılandırılmış ve Balıkesir Üniversitesi Mimarlık Bölümü 1. Sınıf öğrencileriyle Temel Tasarım dersi kapsamında ele alınmıştır.

3.2. Metodoloji

Temel Tasarım-Soyut Resim arakesitinde iki aşamada gerçekleştirilen deneysel çalışma, 2019-2020 Güz döneminde Temel Tasarım dersine kayıtlı 105 kişilik bir öğrenci grubu ile deneyimlenmiştir. Sürecin sistematik olarak ifade edilebilmesi için bu aşamalar tek bir öğrencinin çalışmaları üzerinden aktarılmıştır.

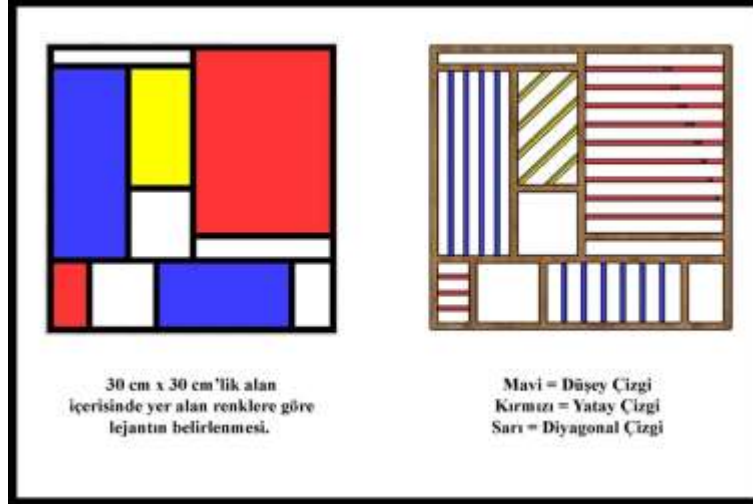
1. Aşama;

Çalışmanın ilk aşamasında öğrencilerden;

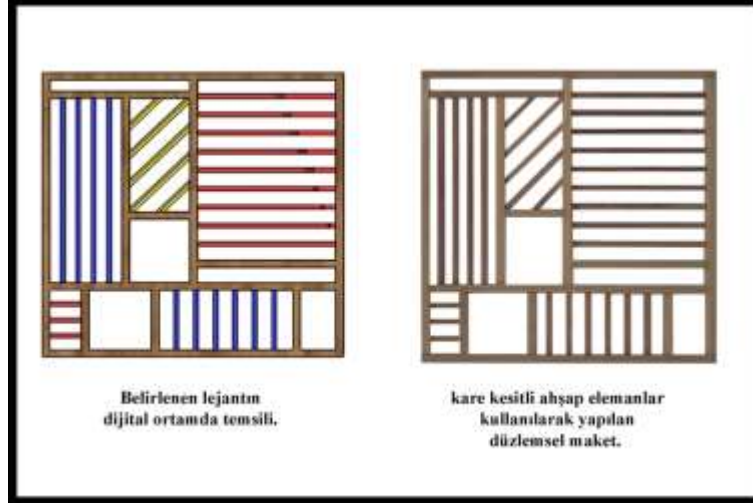
- Mondrian özelinde sanat akımı, sanat eseri ve sanatçı hakkında temel bilgileri araştırmaları ve çalışma kurgusuna uygun bir eseri seçmeleri,
- Seçilen eserin bir bölümünün 30cm x 30cm' lik bir kare çerçeve ile sınırlandırılarak çalışmanın çıkış noktası olarak ele almaları,
- 30cm x 30cm' lik belirlenen alan içerisinde yer alan kırmızı, sarı ve mavi renklerden her birine yatay, düşey ve diyagonal çizgilerin eşlendiği bir lejant oluşturmaları,
- Kare ve daire olmak üzere farklı en kesitlerdeki ahşap çubuk elemanlar kullanarak, oluşturulan lejanta göre düzlemsel bir maket yapmaları istenmiştir.

Çalışmanın bu aşamasında algı sürecinin başlaması ve yüzeydeki bölünmelerin düzeni, denge, kontrast gibi tasarım prensipleri ve doluluk/boşluk etkisi gibi tasarım kriterlerinin düşünülerek yorumlanması ile çizgiden yüzeye anlamlandırma çalışmaları sürdürülmüştür.

Şekil 1. Lejant oluşturulması

Şekil 2. Oluşturulan lejanta göre düzlemsel maketin oluşturulması

2. Aşama;

Bu aşamada

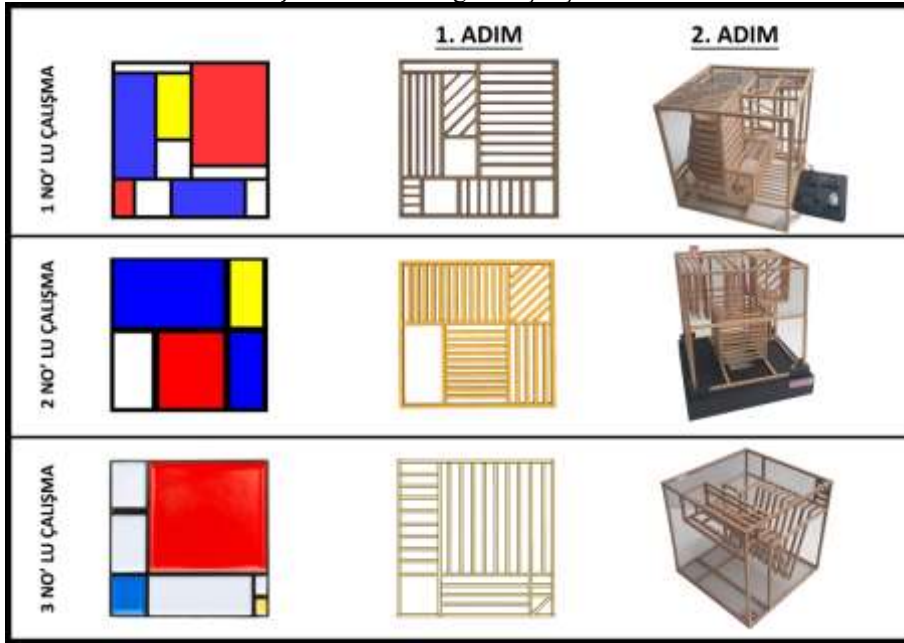
- başlangıçta verilen 30cm x 30cm' lik kare içinde elde edilen düzlemsel tasarımın 30cm x 30cm x 30cm' lik bir küp içerisinde üçüncü boyutta mekanlaşması hedeflenmiştir.

Bu noktada, Mondrian eserinin, düzlemsel bir kareden üç boyutlu bir küp formu içindeki yorumunda, tasarlanan küpün iki yüzeyinden bir önceki aşamada tasarlanan karenin algılanması beklenmektedir.

Şekil 3. Düzlemsel maket yorumlanarak üç boyutlu tasarımın elde edilmesi

Şekil 4. Örnek öğrenci çalışmaları

4. Sonuç

Sanatı bir araç olarak görüp, bu aracı tasarım aşamasında kullanma deneyimi mimarlık eğitimi için önemli potansiyeller sunmaktadır. Bu nedenle bu çalışma kapsamında soyut resmin temel tasarım eğitiminin bir parçası haline nasıl geldiği ve bir tasarım probleminin çözümünde nasıl bir araç olarak kullanıldığı örneklenmiştir. Bu doğrultuda çalışma kapsamında yapılan uygulamalar sonucunda öğrencilerin;

- belirlenen soyut sanat akımı, sanat eseri ve sanatçı ile ilgili temel bilgileri araştırıp öğrendikleri,
- seçtikleri soyut resimlerdeki çizgi, şekil, form, renk, desen, doku gibi tasarım elemanlarının analizlerini yaparak organizasyon düzenlerini anlamlandırdıkları,
- ele aldıkları soyut resimlerdeki hiyerarşi, örüntü, ritim, boşluk-mekan, oran-orantı, vurgu, hareket, uyum, kontrast, denge olarak tanımlanan tasarım ilkelerinin kullanılma şekillerini yorumladıkları
- sonuç olarak iki boyuttan üç boyuta bütüncül bir yaklaşımla; çizgiden yüzeyi, yüzeyden hacmi oluşturmaya yönelik biçimsel kavramları tekrardan yorumlayarak, yeni bir uzay-mekana dönüştürdükleri

görülmüştür. Böylece “bilinen” yeni ilişkiler tanımlanarak kullanılmış ve daha önce görülmemiş formlarda yeni anlamlar kazanmıştır.

Bu süreç, öğrencinin soyutlamalarla ulaştığı kavramları ve ele aldığı kavramlara yönelik öznel yorumlamaları sonucunda ürettiği yeni bilgiyi oluşturmayı içerir. Bu sürecin yaşanması, hem öğrencinin yaşadığı düşünsel sürecin farkına varmasını hem de bunu ders yürütücüsü ile paylaşabilmesini mümkün kılmıştır.

Genel olarak bu çalışmadan elde edilen sonuçlar, soyut sanat aracılığıyla öğrenmeye dayalı öğretme-öğrenme modelinin; tasarım eğitimi alan öğrencilerin soyutlama konusunda bilinçlenerek gerek çevrelerindeki olgu ve olayları doğru biçimde algılamaları, gerek bu algıları tasarımlarında daha verimli kullanmaları noktasında, etkili bir potansiyele sahip olduğunu göstermiştir.

Kaynakça

- Akyürek, Melek (2017), “Resmin Soyut Ve Soyutlamadaki Yüzü: Yeni-Plastisizm”, **The Journal of Academic Social Science Studies**, Number: 55, p. 209-224.
- Aşkın, Gülsüm Damla (2018), “Creative Thinking in Interior Architecture Education: Basic Design Courses”, **SHS Web of Conferences**, Vol. 48, p. 01052.
- Ayas, Alipaşa (2013), “Eğitim Bilimine Giriş”, içinde, “**Eğitimle İlgili Temel Kavramlar**”, Haluk Özmen ve Durmuş Ekiz (ed), Pegem Akademi Yayınevi, Ankara, sayfa: 2-12.
- Besgen, Asu (2015), “Teaching/Learning Strategies through Art: Painting and Basic Design Education”, **Procedia - Social and Behavioral Sciences**, 182 420-427.
- Dewey, John (1922), “**Democracy And Education: An Introduction To The Philosophy Of Education**”, The Macmillan Company, New York.
- Ertürk, Selahattin, (2016), “**Eğitimde Program Geliştirme**”, Edge Akademi Yayıncılık, Ankara.

Giaccardi, Elisa, & Fischer, Gerhard (2008), "Creativity and Evolution: a Metadesign Perspective". **Digital Creativity**, Vol. 19, No. 1, pp. 19-32.

Hançerlioğlu, Orhan (1993), "**Felsefe Ansiklopedisi Kavramlar ve Akımlar**", Remzi Kitabevi, İstanbul.

Müezzinoğlu, M. Kübra, Sungur, Mine ve Çınar, Hatice (2017), " Tasarım Eğitiminde, Biçimsel Soyutlamanın Yaratıcı Düşünceye Etkisi ", **Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Yıl: 5, Sayı: 61, s. 408-417.

Seylan, Ali (2019), "**Temel Tasarım**", Yem Yayın, İstanbul.

Schön, Donald (1987), "**Educating the Reflective Practitioner**", Jossey-Bass, San Francisco.

<https://www.britannica.com/art/abstract-art>, (12.12.2020).

<http://www.designishistory.com/1920/de-stijl/>, (12.12.2020).

<https://sozluk.gov.tr/>, (12.12.2020).

**Journal of Strategic Research in Social Science
(JoSReSS)**

ISSN: 2459-0029

www.josrssi.com

© All Rights Reserved